

Kamp om løsninger

Av Per Ove Eikeland, forsker ved Fridtjof Nansens Institutt
(Kronikk i Dagens Næringsliv, 04.12.03)

Forståelsen av og forslag til løsninger på kraftkrisen er mange og varierte, men kan ikke utelukkende ses som et nasjonalt anliggende, skriver forsker Per Ove Eikeland ved Fridtjof Nansens Institutt.

Mediaoppslag i høst viser en kamp om ulike forståelser og alternative løsninger på 'kraftkrisen'. Løsningsalternativene er imidlertid begrenset av at norsk energi- og miljøpolitikk ikke lenger bestemmes kun nasjonalt, men også av rammene for det frie europeiske energimarked, av krav fra EU og internasjonale miljøavtaler som Norge har signert.

NVE's primære rolle er å hindre *forsyningskriser* - at krafttilgangen blir for snau til å balansere forbruket slik at systemet bryter sammen. Det er derfor nærliggende for dette organet å se 'kraftkrisen' i første rekke som et forsyningsproblem. For kraftprodusenter synes 'kraftkrisen' å være en *forretningskrise*. De ønsker videre utbygging av vann- og gasskraft for å øke sin inntjening, men ønsker også *høyere* priser og færre miljøreguleringer for at dette skal bli lønnsomt. For tungindustrien, LO og andre forbrukergrupper synes krisen å være en *priskrise*. Disse aktørene ønsker massiv utbygging av vann- og gasskraft for å sikre *lavere* markedspriser som kan øke industriens inntjening og sikre industriarbeidsplasser. De ønsker statlige subsidier av utbyggingen, dersom prisene l er for lave til at slike investeringer er bedriftsøkonomisk lønnsomme.. De ønsker også videreføring av statlige subsidier av kraftforbruket i tungindustrien (industrikraftkontrakter etablert av Stortinget). For en tredje gruppe synes krisen å være en *miljø- og energisystemkrise*, forårsaket, ikke av for lite men for *mye* vannkraftutbygging, og for lite fokus på miljø og alternative typer energiinvesteringer. Miljøbevegelsen og naturforskere ønsker stopp i vannkraftutbyggingen, som de mener skaper langsiktige miljøproblemer. De ønsker flere investeringer i energieffektivt utstyr på forbrukssiden og oppvarmingsteknologi som ikke anvender strøm fra nettet. Miljøbevegelsen ønsker høyere kraftpriser, strengere miljøreguleringer og at myndighetene subsidierer etterspørselsreducerende tiltak/alternativer til strøm i stedet for kraftforbruk og kraftutbygging.

Som vi ser er det klare forskjeller i forståelse av og løsningsforslag på 'krisen'. Kraftindustri og miljøbevegelsen ønsker høyere priser, dog med ulik begrunnelse. Lavere priser ønskes av tungindustrien, LO og andre forbrukergrupper. Sistnevnte er sammen med kraftindustrien allierte *mot* miljøreguleringer og *for* statlige subsidier av videre kraftutbygging. LO og tungindustrien ønsker subsidiering også av kraftforbruket. Dette vil ikke kraftindustrien, som ønsker å selge kraften sin til høyest mulige priser. Miljøbevegelsen ønsker strengere miljøreguleringer og statlige subsidier som fører til nedgang/omlegging av forbruket.

Hvor realistiske er løsningene gitt internasjonale rammebetingelser? Forslaget om at Norge skal 'bygge seg' til varig lavere priser enn EU forøvrig gjennom subsidiert kraftutbygging er urealistisk av flere grunner. I et fritt europeisk energimarked vil også nyutbygget kraft bli eksportert hvis prisene er høyere i utlandet, og dermed presse prisen opp i Norge. En utbygging av et omfang som begrenser eksportmuligheten er urealistisk gitt EUs ønske om videreutbygging av overføringslinjer for å sikre prisutjevning og øke total europeisk energisikkerhet. Forslaget om at utbygging av vann- og gasskraft skal sikres gjennom statlige subsidier er problematisk i forhold til EU's konkurranselovgivning. Det samme er forslaget om fortsatte subsidier av kraftforbruket i tungindustrien. Forslag om at miljøkravene bør senkes for å fremskynde norsk vann- og gasskraftutbygging er problematisk gitt miljøpolitikken i EU og internasjonale miljøavtaler som Norge har signert. Norge kan i fremtiden faktisk forvente *strengere* miljøkrav. EU's nye Rammedirektiv for vann, internasjonale avtaler om bevaring av det biologiske mangfoldet og om spesifikk bevaring av laksestammene i Nord-Atlanteren setter krav som kan øke kostnadene ved, og begrense fremtidig norsk vannkraftutbygging. Gasskraftutbygging er problematisk pga klimaforpliktelsene. CO₂-utslippene vil øke, og Norge må dermed redusere sine utslipp i andre sektorer for å nå sine

internasjonale forpliktelser. Mindre problematisk er løsninger foreslått av miljøbevegelsen. EU's lovverk tillater subsidiering av investeringer i teknologiutvikling, forbruksreducerende tiltak og andre ikke-kommersielle løsninger som vil forbedre miljøkvaliteten og øke europeisk energisikkerhet.

Dette innebærer at forståelsen av kraftkrisen som en energisystemkrise/miljøkrise og løsninger foreslått av miljøbevegelsen/energiforskere for å skape mer balanse i norske investeringer kan ha mye for seg på bakgrunn av de internasjonale krav som nå stilles. I lys av disse kravene kan også andre aktører være tjent med å legge om sin kriseforståelse. Kraftindustrien kan løse sin *forretningskrise* ved å søke nye forretningsmodeller som medfører alternative investeringer til vann- og gasskraft. Tungindustrien/LO kan fokusere mer på den totale energiregningen enn på *prisene* som sådan og sammen med myndighetene arbeide for løsninger som vil redusere energiforbruket i industrien. NVE har avlyst *forsyningskrisen* i vinter. For fremtiden kan også NVE være tjent med å se krisen som en *energisystemkrise*, og i større grad fremheve alternative løsninger til videre kraftutbygging for å balansere tilbud og etterspørsel av kraft i Norge. Det samme er tilfelle for norske politikere som har akseptert det frie energimarkedet, EØS-avtalen (og dermed EU's krav) og internasjonale miljøavtaler. Dette betyr at de også må akseptere at kraftprisene tilpasses nivået i andre land, og at videre investeringer/subsidier tilpasses internasjonale krav.